

Sygn. akt II CNP 123/07

POSTANOWIENIE

Dnia 17 października 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Stanisław Dąbrowski (przewodniczący)

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

SSA Michał Kłós

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 17 października 2007 r.,
skargi G.C., M.G. i K.K.
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia
Sądu Okręgowego w Ł.
z dnia 7 czerwca 2005 r., sygn. akt [...]
wydanego w sprawie ze sprzeciwu Banku Spółki Akcyjnej
od listy wierzytelności ustalonej w postępowaniu upadłościowym przedsiębiorców
P.C. i J.D. - Przedsiębiorstwo "G." C., D. i Spółka
przy uczestnictwie wierzycieli [...],

oddala skargę.

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w Ł. – po rozpoznaniu sprzeciwu Banku S.A. od listy wierzytelności ustalonej w postępowaniu upadłościowym przedsiębiorców P.C. i J.D., prowadzących działalność gospodarczą pod nazwą „G.” C., D. i spółka z siedzibą, przy uczestnictwie wierzycieli: [...] – postanowieniem z dnia 17 marca 2005 r. zmienił postanowienie sędziego-komisarza z dnia 15 lipca 2004 r. w ten sposób, w odniesieniu do wierzytelności przypadających uczestnikom postępowania zmienił wskazaną w liście wierzytelności drugą kategorię zaspokojenia na kategorię szóstą. Za podstawę orzeczenia Sąd Rejonowy przyjął następujące ustalenia i wnioski.

P.C. i J.D., prowadzący działalność gospodarczą w formie spółki cywilnej pod nazwą Przedsiębiorstwo „G.” C., D. i spółka, świadczyli usługi w zakresie projektowania i sprzedaży lokali. W ramach prowadzonej działalności zawarli z wierzycielami uczestniczącymi w niniejszym postępowaniu umowy, w których zobowiązali się do wybudowania samodzielnych lokali mieszkalnych i przeniesienia ich własności na wierzycieli, a ci z kolei do dokonania określonych wpłat na poczet kosztów budowy. Umowy nie zostały wykonane, gdyż w dniu 25 czerwca 2003 r. ogłoszono upadłość przedsiębiorców. W dniach 26 stycznia i 11 marca 2004 r. sędzia-komisarz zezwolił na odstąpienie od zawartych umów, po czym syndyk złożył każdej ze stron oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Wierzyciele uczestniczący w postępowaniu zgłosili sędziemu-komisarzowi swoje wierzytelności z tytułu dokonanych wpłat na lokale, kwalifikując je do drugiej kategorii zaspokojenia. Postanowieniem z dnia 15 lipca 2004 r. sędzia-komisarz uznał te wierzytelności i w ślad za stanowiskiem syndyka zaliczył je do drugiej kategorii zaspokojenia. Obwieszczenie o ustaleniu listy wierzytelności ukazało się w „Dz.” z dnia 27 lipca 2004 r., a w dniu 10 sierpnia 2004 r. Bank S.A. złożył sprzeciw co do uznania – w drugiej kategorii zaspokojenia – wierzytelności w łącznej kwocie 7 647 580,05 zł. Podniósł, iż odstąpienie, na podstawie art. 39 § 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm. – dalej: „Pr. upadł.”), od umów

wzajemnych zawartych przez upadłego oznacza, że kwoty wpłacone przez jego kontrahentów podlegają zwrotowi, a więc nie stanowią zobowiązań masy upadłości i z tej przyczyny nie podlegają zaliczeniu do kategorii drugiej. W konkluzji skarżący domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia przez zaliczenie zakwestionowanych wierzytelności do kategorii szóstej.

Zarządzeniem z dnia 16 sierpnia 2004 r. Bank S.A. został wezwany do uzupełnienia braków formalnych sprzeciwu przez wyszczególnienie wierzycieli z podaniem kwoty zaskarżonej wierzytelności i pozycji na liście oraz przedłożenie odpisów sprzeciwu dla uczestników postępowania. Skarżący uzupełnił wskazane braki formalne w terminie tygodniowym.

Sąd Rejonowy stwierdził, że – wbrew odmiennym zapatrywaniom uczestników G.C., E.G., M.G., M.G., J.O. i M.O. – braki formalne złożonego sprzeciwu nie uprawniały do jego odrzucenia, zgodnie bowiem z art. 162 § 3 Pr. upadł., sprzeciw podlega odrzuceniu tylko wtedy, gdy jest spóźniony albo nie przytoczono w nim faktów i dowodów na jego uzasadnienie. Podkreślił, że sprzeciw jest szczególnym środkiem zaskarżenia postanowień sędziego-komisarza, wobec czego należy traktować go tak jak pismo procesowe wszczynające określone postępowanie sądowe, do którego – w przypadku braków formalnych innych niż określone w art. 162 § 3 Pr. upadł. – ma zastosowanie tryb przewidziany w art. 130 § 2 k.p.c. Wynika to z art. 68 Pr. upadł., według którego w postępowaniu upadłościowym stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego ze zmianami i uzupełnieniami, zawartymi w niniejszym prawie.

Sąd Rejonowy podkreślił, że podstawowe znaczenie dla oceny zasadności złożonego sprzeciwu ma rozstrzygnięcie kwestii, czy zaskarżone wierzytelności mogą być uznane za należności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy w rozumieniu art. 204 § 1 pkt 2 Pr. upadł. oraz że kwestia ta została już rozstrzygnięta w prawomocnym postanowieniu Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 4 lutego 2005 r. W postanowieniu tym Sąd Okręgowy zakwalifikował wierzytelności inwestorów, znajdujących się w takiej samej sytuacji faktycznej i prawnej, do szóstej kategorii zaspokojenia. Związanie wyrażoną tam oceną prawną nie może – zdaniem Sądu Rejonowego – budzić wątpliwości. W niniejszej sprawie bezspornie

doszło do odstąpienia na podstawie art. 39 § 1 Pr. upadł. od umów wzajemnych o wybudowanie lokali mieszkalnych, zawartych przez upadłych z uczestnikami postępowania. Zgodnie z art. 494 k.c., strona, która odstępuje od umowy wzajemnej, obowiązana jest zwrócić drugiej stronie wszystko, co otrzymała od niej na mocy umowy, przepis ten nie może być jednak stosowany wprost, gdyż ustawodawca wprowadził w art. 40 Pr. upadł. uregulowanie szczególne. W myśl tego przepisu, jeżeli syndyk odstępuje od umowy, druga strona nie ma prawa do zwrotu dokonanego świadczenia, chociażby znajdującego się w masie upadłości, lecz może swoją wierzytelność z tytułu należności za dokonanie świadczenia i poniesionej straty zgłosić do masy upadłości. Regulacja ta nie oznacza – stwierdził Sąd Rejonowy – że z chwilą odstąpienia od umowy masa upadłości staje się bezpodstawnie wzbogacona albo że wierzyciele świadczyli nienależnie, dlatego nie można zakwestionowanych przez skarżącego wierzytelności uznać za należności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w rozumieniu art. 405 w związku z art. 410 k.c., uprawniające do zaliczenia do drugiej kategorii zaspokożenia.

Zażalenie na powyższe postanowienie złożone przez G.C., E.G., M.G., M.G. i K.K. zostało przez Sąd Okręgowy w Ł. oddalone postanowieniem z dnia 7 czerwca 2005 r. Sąd Okręgowy zaaprobował stanowisko Sądu pierwszej instancji zarówno w kwestii dopuszczalności uzupełnienia braków formalnych sprzeciwu, jak i w kwestii wykładni art. 40 i art. 204 § 1 pkt 2 i 6 Pr. upadł. Podkreślił, że użyte w art. 204 § 1 pkt 2 Pr. upadł. sformułowanie „należności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy” nie obejmuje wierzytelności drugiej strony umowy wzajemnej, powstałych w następstwie odstąpienia przez syndyka od umowy, w tym wierzytelności z tytułu należności za dokonanie świadczenia. Wierzytelność ta, choć powstaje z czynności syndyka, ma być zgłoszona do masy upadłości tak, jak każda wierzytelność, która powstała wobec upadłego, co powoduje, że jej zaspokożenie nie odbywa się w sposób przewidziany w art. 204 § 1 pkt 2 i art. 205 Pr. upadł., lecz w kolejności wynikającej z art. 204 § 1 pkt 6 Pr. upadł. Brak zatem podstaw do przyjęcia, że doszło do naruszenia przepisów art. 40 i art. 204 § 1 pkt 2 Pr. upadł. Ponadto Sąd Okręgowy stwierdził, że jest związany sentencją swojego postanowienia z dnia 4 lutego 2005 r., które dotyczyło tego samego upadłego i takich samych umów.

Uczestnicy G.C., M.G. i K.K. wnieśli skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego, zarzucając, że jest ono niezgodne z przepisami: art. 165 § 1 Pr. upadł., art. 373 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. i art. 162 § 3 Pr. upadł., art. 126 w związku z art. 130 k.p.c. oraz art. 68 i 162 Pr. upadł., art. 328 § 2 k.p.c., art. 410 k.c., art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c. oraz art. 494 k.c. w związku z art. 40 i art. 204 § 1 pkt 2 Pr. upadł. Zdaniem skarżących, Sąd Okręgowy z naruszeniem art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c. przyjął, że jest związany postanowieniem wydanym w sprawie [...], z naruszeniem art. 165 § 1 Pr. upadł. zaaprobował uchybienie Sądu pierwszej instancji, który nie zawiadomił wierzycieli o rozprawie wyznaczonej w celu rozpoznania wniesionego sprzeciwu, z naruszeniem art. 373 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. nie odrzucił tego sprzeciwu, z naruszeniem art. 126 i 130 k.p.c. w związku z art. 68 i art. 162 § 1 i 3 Pr. upadł. uznał, że zachodziły podstawy do jego uzupełnienia, z naruszeniem art. 328 § 2 k.p.c. nie wyjaśnił podstawy prawnej poglądu odmawiającego uznania wierzytelności zgłoszonych do masy upadłości w wyniku odstąpienia przez syndyka od umów wzajemnych za świadczenie nienależne w rozumieniu art. 410 k.c., z naruszeniem art. 494 k.c. w związku z art. 40 Pr. upadł. przyjął, że art. 494 k.c. stanowił podstawę prawną odstąpienia od umów wzajemnych, podczas gdy art. 40 Pr. upadł. jako przepis szczególny wyłącza stosowanie art. 494 k.c., z naruszeniem art. 40 Pr. upadł. uznał, że w wyniku odstąpienia przez syndyka od umów wzajemnych nie nastąpiło odpadnięcie podstawy prawnej świadczenia wierzycieli i nie stało się ono świadczeniem nienależnym, i wreszcie z naruszeniem art. 204 § 1 pkt 2 Pr. upadł. przyjął, że nie podlegają zaspokojeniu w kategorii drugiej wierzytelności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy, chociaż w wyniku działań syndyka doszło do takiego wzbogacenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stanowi *novum* w procedurze cywilnej, dlatego w pierwszej kolejności zachodzi potrzeba rozważenia kwestii dopuszczalności skargi ze względu na rodzaj zaskarżonego orzeczenia.

Zgodnie z art. 424¹ k.p.c., skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem przysługuje – przy spełnieniu przesłanek określonych w § 1 i 2 – od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a w wyjątkowych wypadkach – od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie wydanego przez sąd pierwszej instancji. Kwestia, czy taki charakter ma wydane w postępowaniu upadłościowym postanowienie sądu drugiej instancji rozstrzygające zażalenie na postanowienie w przedmiocie sprzeciwu wierzyciela co do uznania wierzytelności, może nasuwać wątpliwości. Pojęcie postanowienia kończącego postępowanie w sprawie w postępowaniu rozpoznawczym było wielokrotnie przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego i za utrwalony można już uznać pogląd, że postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie jest postanowienie, którego uprawomocnienie się trwale zamyka drogę do rozstrzygnięcia sprawy co do istoty przez sąd danej instancji. Chodzi przy tym o postanowienia kończące postępowanie jako całość poddaną pod osąd, nie zaś te, które kończą jedynie fragment sprawy lub rozstrzygają kwestię wпадkową (zob. postanowienia SN z dnia 14 listopada 1996 r., I CKN 7/96, OSNC 1997, nr 3, poz. 31, z dnia 22 stycznia 1997 r., I CKN 48/96, OSNC 1997, nr 8, poz. 107 i z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CZ 22/97, OSNC 1997, nr 10, poz. 147, uchwały składu siedmiu sędziów SN: z dnia 24 listopada 1998 r., III CZP 44/98, OSNC 1999, nr 5, poz. 87, z dnia 31 maja 2000 r., III ZP 1/00, OSNC 2001, nr 1, poz. 1 i z dnia 6 października 2000 r., III CZP 31/00, OSNC 2001, nr 2, poz. 22, a także postanowienie SN z dnia 13 stycznia 2006 r., II CNP 31/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 77).

Stosując te kryteria przy ocenie dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wydanego w postępowaniu upadłościowym, Sąd Najwyższy, uznał, że skarga ta nie przysługuje od postanowienia oddalającego zażalenie na postanowienie o ogłoszeniu upadłości ani od postanowienia rozstrzygającego zażalenie na postanowienie w przedmiocie sprzeciwu co do uznania wierzytelności. Podkreślił przy tym, że do postanowień kończących postępowanie upadłościowe zalicza się postanowienia wydane na podstawie art. 196, art. 217 i art. 218 Pr. upadł., natomiast inne postanowienia, wydawane w licznych kwestiach wпадkowych, nie mają takiego charakteru (zob.

postanowienia: SN z dnia 19 stycznia 2006 r., II CNP 38/05, OSNC 2006, nr 10, poz. 171, z dnia 19 stycznia 2007 r., III CNP 63/06, niepubl., z dnia 13 września 2007 r., II CNP 124/07, niepubl. oraz z dnia 28 września 2007 r., II CNP 133/07, niepubl.).

Jednakże, w orzecznictwie na tle art. 424¹ k.p.c. zarysował się także odmienny kierunek wykładni, Sąd Najwyższy bowiem w postanowieniu z dnia 5 lipca 2006 r., IV CNP 25/06, uznał, że od prawomocnego postanowienia sądu drugiej instancji co do przybicia przysługuje skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W uzasadnieniu natomiast podkreślił, że rozumienie pojęcia „orzeczenie kończące postępowanie w sprawie” w postępowaniu rozpoznawczym może podlegać modyfikacji na potrzeby postępowania egzekucyjnego. Uwzględnienie zasadniczych różnic co do celu i charakteru obu postępowań pozwala przyjąć, że w sprawie egzekucyjnej za orzeczenie kończące postępowanie może być uznane nie tylko orzeczenie kończące je jako całość, lecz także postanowienie sądu, które definitywnie zamyka samodzielną, zasadniczą część postępowania egzekucyjnego. Analizując właściwości i skutki postanowienia co do przybicia, Sąd Najwyższy stwierdził, iż nie kończy ono postępowania egzekucyjnego jako całości, ale definitywnie zamyka jego istotny i samodzielny etap, a zatem można uznać je za kończące postępowanie w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c. (zob. OSNC 2007, nr 3, poz. 48).

Podzielając kierunek wykładni zaprezentowany w tym postanowieniu, skład orzekający Sądu Najwyższego jest zdania, że cel i charakter postępowania upadłościowego przemawiają również za koniecznością modyfikacji przyjętego w postępowaniu rozpoznawczym rozumienia pojęcia orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. Wzgląd na podobieństwo postępowań egzekucyjnego i upadłościowego przemawia natomiast za identycznym rozumieniem analizowanego pojęcia w obu tych postępowaniach.

W sprawie zakończonej zaskarżonym orzeczeniem miały zastosowanie przepisy Prawa upadłościowego z 1934 r., upadłość ogłoszono bowiem przed dniem 1 października 2003 r. (zob. art. 536 i 546 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.)). Przedmiotem

rozstrzygnięcia w tej sprawie był sprzeciw wierzyciela co do uznania wierzytelności w określonej kategorii zaspokojenia, Sąd Okręgowy orzekł zatem o ostatecznym kształcie listy wierzytelności stanowiącej podstawę podziału funduszków masy (art. 162, art. 165, art. 203 i nast. Pr. upadł.). Wzgląd na skutki, jakie wywiera to rozstrzygnięcie, sprzeciwia się uznaniu postanowienia sądu drugiej instancji rozstrzygającego zażalenie na postanowienie w przedmiocie sprzeciwu wierzyciela co do uznania wierzytelności w określonej kategorii zaspokojenia za orzeczenie incydentalne. Wręcz przeciwnie, zachodzą podstawy, by przyjąć, że postanowienie to zamyka istotny i samodzielny etap postępowania upadłościowego, wobec czego może być uznane za kończące postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c.

Przed przystąpieniem do rozważenia poszczególnych zarzutów postawionych przez skarżących wypada przytoczyć kilka uwag natury ogólnej, dotyczących charakteru prawnego i znaczenia skargi, o której mowa w art. 424¹ § 1 k.p.c.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wprowadzona została do kodeksu postępowania cywilnego ze względu na regulacje zawarte w art. 77 ust. 1 Konstytucji oraz w art. 417 – 417² i art. 421 k.c. W art. 417¹ § 2 k.c. przyjęto, że jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu jego niezgodności z prawem. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przewidziana w art. 424¹ k.p.c. jest jednym z takich „właściwych postępowań”. Stanowi samodzielny instrument badania legalności działalności jurysdykcyjnej sądów powszechnych, służący jednostce zamierzającej dochodzić od państwa wynagrodzenia szkody, o jakiej mowa w art. 77 ust. 1 Konstytucji. Kluczowe znaczenie ma zatem właściwa interpretacja pojęcia „orzeczenie niezgodne z prawem”, gdyż stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, to ustalenie jego bezprawności, które nie może nastąpić bez sięgnięcia do istoty władzy sądowniczej, tj. orzekania w warunkach niezawisłości, w sposób bezstronny, zależny nie tylko od obowiązujących ustaw, ale także od „głosu sumienia” sędziego

oraz jego swobody w ocenie prawa i faktów stanowiących podłoże sporu. Swoboda ocen sędziego wynika nie tylko z władzy sędziowskiej, ale także z prawa pozytywnego, często posługującego się pojęciami niedookreślonymi i klauzulami generalnymi albo dekretującego wolność decyzji sędziego. Treść orzeczenia zależy również od rezultatów wykładni, które mogą być różne, w zależności od jej przedmiotu, metod oraz podmiotu, który jej dokonuje. Z istoty wykładni wynika więc wiele możliwych interpretacji, a sam fakt wykładni z natury rzeczy nacechowany jest subiektywizmem. Już z tych powodów uzasadnione jest, aby w odniesieniu do działalności jurysdykcyjnej sądu sformułować autonomiczne pojęcie bezprawności. Jeśli więc na gruncie odpowiedzialności cywilnej bezprawność oznacza generalnie naruszenie normy właściwego zachowania się, wynikającego z ustawy lub z umowy międzynarodowej, to w odniesieniu do odpowiedzialności za wydanie orzeczenia sądowego musi być skorygowana specyfiką władzy sędziowskiej oraz jej ustrojem. Ze względu na zasadę niezawisłości oraz posługiwanie się przez sądy procedurami, których osnowę stanowi system zaskarżania orzeczeń, należy przyjąć, że orzeczenie niezgodne z prawem, to orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Niezgodność z prawem rodząca odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi zatem mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności. Tak rozumiane pojęcie bezprawności, uwzględniające podmiotowy, subiektywny element orzekania, zbliża się do pojęcia winy, jaką można przypisać sędziemu formułującemu kwestionowane orzeczenie, polegającej na rażącym i oczywistym naruszeniu prawa (zob. OSNC 2007, nr 2, poz. 35, zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2006 r., V CNP 68/05, niepubl., oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, niepubl., z dnia 17 maja 2006 r., I CNP 14/06, niepubl., z dnia 4 stycznia 2007 r., V CNP 132/06, OSNC 2007, nr 11, poz. 174, i z dnia 7 lutego 2007 r., III CNP 53/06, niepubl.).

Przechodząc od powyższych uwag natury ogólnej do rozważenia zarzutów podniesionych w skardze trzeba stwierdzić, że zarzut naruszenia art. 165 § 1 Pr. upadł. jest niezrozumiały, Sąd Rejonowy bowiem rozpoznał sprzeciw Banku S.A. po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 3 marca 2005 r., o której skarżący zostali prawidłowo zawiadomieni. Nie można również podzielić zapatrywania skarżących, jakoby zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem art. 373 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 126 i art. 130 k.p.c. w związku z art. 68 i art. 162 § 1 i 3 Pr. upadł. Przepis art. 162 § 3 Pr. upadł. stanowił, że w sprzeciwie należy przytoczyć fakty i dowody na jego uzasadnienie, oraz że sprzeciw nieodpowiadający tym wymaganiom będzie przez sąd odrzucony. Trafnie zatem Sąd Okręgowy przyjął, że inne braki formalne sprzeciwu podlegały uzupełnieniu na zasadach ogólnych w trybie przewidzianym w art. 130 k.p.c. w związku z art. 68 Pr. upadł., oraz że w trybie tym podlegał także uzupełnieniu brak oznaczenia wierzyciela i wysokości jego wierzytelności. Za bezzasadny uznać trzeba też zarzut obrazy art. 328 § 2 k.p.c., ponieważ uzasadnienie zaskarżonego postanowienia zawiera określone w tym przepisie elementy, a kwestia trafności poglądu odmawiającego uznania spornych wierzytelności za należności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy jest zagadnieniem odrębnym, niepodlegającym ocenie przez pryzmat art. 328 § 2 k.p.c. Co się zaś tyczy zarzutu naruszenia art. 365 § 1 w związku z art. 366 k.p.c., trzeba zauważyć, że jest on bezprzedmiotowy, Sąd Okręgowy bowiem uznał stanowisko wyrażone w sprawie [...] za własne.

Zasadniczy zarzut podniesiony przez skarżących dotyczy obrazy przepisów art. 494 k.c. w związku z art. 40 i art. 204 § 1 pkt 2 Pr. upadł. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a wskutek tego zaliczenie przysługujących im wierzytelności z tytułu kwot wpłaconych na poczet kosztów budowy do szóstej zamiast do drugiej kategorii zaspokożenia. Odnosząc się do tego zarzutu trzeba zauważyć, że z samej istoty wykładni wynika wiele możliwych interpretacji, stąd zaprezentowanie przez skarżących interpretacji odmiennej od przyjętej za podstawę zaskarżonego orzeczenia bynajmniej nie oznacza, że orzeczenie jest niezgodne z prawem. Podniesiony problem dotyczy skutków odstąpienia przez syndyka od umowy wzajemnej, a ściśle udzielenia odpowiedzi na pytanie czy

wynikająca z art. 40 Pr. upadł. wierzytelność drugiej strony z tytułu należności za dokonanie świadczenia podlega zaliczeniu do drugiej kategorii zaspokojenia jako „należność z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy” w rozumieniu art. 204 § 1 pkt 2 Pr. upadł.

Rozważenie tego problemu trzeba rozpocząć od przypomnienia art. 40 § 1 Pr. upadł., normującego skutki odstąpienia przez syndyka od umowy wzajemnej. Według tego przepisu, jeżeli syndyk odstępuje od umowy, strona druga nie ma prawa do zwrotu dokonanego świadczenia, chociażby znajdującego się w masie upadłości, lecz wierzytelność swoją z tytułu należności za dokonanie świadczenia i poniesionej straty może zgłosić do masy upadłości. Posłużenie się przez ustawodawcę terminem odstąpienie od umowy może sugerować zastosowanie przepisów art. 494 – 496 k.c., przewidziane w nich sposoby regulacji wzajemnych pretensji zostały jednak w Prawie upadłościowym zmodyfikowane. Odstąpienie przez syndyka od umowy wzajemnej powoduje wygaśnięcie zobowiązania i tym samym wzajemnych roszczeń o wykonanie umowy, a w ich miejsce powstają roszczenia o zróżnicowanym charakterze prawnym. Syndykowi służy roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia, natomiast roszczenia drugiej strony wynikają z art. 40 § 1 Pr. upadł. Przepis ten nie statuuje roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia, lecz roszczenie o zapłatę równowartości spełnionego świadczenia, które ma być zgłoszone do masy upadłości. Z tej już tylko przyczyny nie można przyjmować, że chodzi tu o wierzytelność wymienioną w art. 204 § 1 pkt 2 Pr. upadł. W powołanym przepisie jest zresztą mowa o należności z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy, a nie upadłego. Pojęcie to nie obejmuje tym samym wierzytelności z tytułu należności za dokonanie świadczenia, o której mowa w art. 40 § 1 Pr. upadł. Wierzytelność ta, chociaż powstała z czynności syndyka, podlega zgłoszeniu do masy, jak każda wierzytelność do upadłego, a jej zaspokojenie następuje w kolejności wynikającej z art. 204 § 1 pkt 6 Pr. upadł. Wypada dodać, że stanowisko takie dominuje również w nauce prawa. Powołana w skardze podstawa naruszenia prawa materialnego okazała się zatem nieuzasadniona.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

